

Mladá veda

Young Science

**Analýza technológií realizovania
povrchových úprav bazénov**

**Urban Exploration – URBEX
ako novum pre cestovný ruch**

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 1, ročník 7., vydané v júli 2019

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Kostol svätého Ladislava, Spišský Štvrtok. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišin, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

REDAKCIA

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

Mgr. Martin Hajduk (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

URBAN EXPLORATION – URBEX AKO NÓVUM PRE CESTOVNÝ RUCH

URBAN EXPLORATION - URBEX AS A TOURISM NOVELTY

Milena Švedová, Tünde Dzurov Vargová¹

Milena Švedová pôsobí ako odborný asistent na katedre turizmu a hotelového manažmentu, Fakulte manažmentu Prešovskej univerzity v Prešove. V rámci svojho výskumu sa venuje problematike kultúrneho a mestského cestovného ruchu, regionálnym disparitám v oblasti rozvoja cestovného ruchu a rekreačným službám. Tünde Dzurov Vargová pôsobí ako interná doktorandka na Katedre turizmu a hotelového manažmentu, Fakulty manažmentu Prešovskej univerzity v Prešove. V rámci svojho výskumu sa venuje problematike vplyvu systému manažérstva kvality na rozvoj cestovného ruchu v Európskom priestore.

Milena Švedová acts as an assistant professor as an assistant lecturer at the Department of Tourism and Hotel Management, Faculty of Management of Prešov, University in Prešov. In her research, she is involved cultural and urban tourism issues, regional disparities in the development of tourism and recreational services. Tünde Dzurov Vargová works as an internal doctoral student at the Department of Tourism and Hotel Management, Faculty of Management of Prešov, University in Prešov. In her research, she analysis an impact of the quality management system on the development of tourism in the European space.

Abstract

Urban Exploration, abbreviated urbex or town exploration, is seen as a private survey of publicly inaccessible objects. It is searching, discovering, visiting interesting abandoned objects, premises and other facilities. In our contribution, we address this issue and present it as a novelty in tourism. The aim is to identify urban exploration and analyze the concentration of dilapidated objects and their potential use for tourism needs in the Slovak Republic.

Key words: Urban Exploration, adrenalin

Abstrakt

Urban Exploration, skrátené urbex alebo mestský prieskum je chápaný ako súkromný prieskum verejne neprístupných objektov. Je to hľadanie, objavovanie, navštevovanie zaujímavých opustených objektov, priestorov a iných zariadení. V našom príspevku sa venujeme tejto problematike a uvádzame ho ako nóvum pre cestovný ruch. Cieľom je

¹ Adresa pracoviska: PaedDr. Milena Švedová, PhD., Mgr. Tünde Dzurov Vargová, Katedra turizmu a hotelového manažmentu, Fakulta manažmentu, Prešovská univerzita, Konštantínova 16, 08001 Prešov
E-mail: milena.svedova@unipo.sk; tunde.dzurov.vargova@mail.unipo.sk

identifikovať urban exploration a analyzovať koncentráciu schátraných objektov a ich potenciálne využitie pre potreby v cestovnom ruchu na území Slovenskej republiky.

Kľúčové slová: Urban Exploration, adrenalín

Úvod

Opustené, schátrané, zanedbané a rozpadávajúce sa objekty sú súčasťou každej jednej krajiny po celom svete. Slovenská republika tiež nie je žiadnou výnimkou. Schátrané objekty sa nachádzajú po celom našom území, od západného Slovenska až po východné. Krajiny často krát zápasia s tým čo robiť s týmito budovami. Môžu sa zdať odpudivé a narúšať panorámu krajiny. Urban Exploration, skrátene urbex alebo mestský prieskum je chápaný ako súkromný prieskum verejne neprístupných objektov. Je to hľadanie, objavovanie, navštevovanie zaujímavých opustených objektov, priestorov.

Urbex je spojením umenia, architektúry, archeológie, fotografovania, zábavy a adrenalínového športu. Je obľúbeným a vyhľadávaným hlavne medzi mladými ľuďmi, ktorí túžia po adrenalíne, dobrodružstve. Mestskí prieskumníci, ktorí sa odvážia navštíviť tieto miesta si musia uvedomiť, že sa pohybujú na hranici zákona. Urban exploration je protizákonná a tak trochu nebezpečná činnosť. Heslom mestských prieskumníkov sa stalo: „Neodnášaj nič než fotky, nenechávaj nič len stopy“ (Kalmanová 2016).

Hoci história tohto fenoménu siaha až do 18. storočia, rozvoj urbexu nastal výrazne v posledných desaťročiach a stal sa uznanou voľnočasovou aktivitou. Objekty ktoré je možné navštíviť zahŕňajú rôzne opustené budovy, zrúcaniny, opustené staveniská, tunely (urban exploration.sk 2010).

História urban exploration

História urbexu siaha podľa viacerých zdrojov do 18. storočia. Za priekopníka sa považuje francúzsky vrátnik istej nemocnice Philibert Asspaire, ktorý sa v roku 1793 rozhodol preskúmať parížske katakomby. Nanešťastie sa Asspaire v katakombách stratil a jeho telo našli o jedenásť rokov neskôr. Na mieste, kde bol nájdený ho pochovali a dodnes na tomto mieste stojí pamätník (urbex.cz 2016).

V 19. storočí v roku 1819 sa stala mýľníkom pre tento druh turizmu udalosť, kedy americký poet Walt Whitman napísal článok do newyorského denníka Brooklyn Standard, kde popísal návštevu brooklynského podzemného tunelu Atlantic Avenue Tunnel, ktorý bol postavený ako prvý podzemný tunel svojho druhu na svete (urbex.cz 2016).

V 20. storočí v roku 1921 sa konala prvá organizovaná výprava do opusteného kostola sv. Juliana v Paríži. Neskôr, v roku 1977 v San Franciscu vznikla aj prvá oficiálna skupina pod menom Suicide Club, ktorý sa sústreďoval na prieskum schátraných a opustených miest. V roku 1990 sa sformovala ďalšia skupina prieskumníkov v Rusku konkrétne v Moskve pod názvom Diggers of the Underground Planet a má členov po celom svete. Zakladateľom skupiny sa stal vtedy ako stredoškôľák Vadim Mikhailov. Skupina Diggers odhalila mnoho tajomstiev zabudnutých miest. Podarilo sa jej objaviť napríklad tajné metro, ktoré vybudoval Stalin, ktoré zahŕňa niekoľko staníc vrátane Kremľa (urbex.cz 2016).

Na prelome 21. storočia povedomie o urbexe značne pokročilo a začalo sa o neho zaujímať širšia verejnosť. Na začiatku 21. storočia sa začína rozvoj zverejňovania a šírenia

urbexu. Prvá publikácia, ktorá vyšla a venuje sa mestskému prieskumu a infiltrácii vyšla v roku 2005. Jej autorom bol Jeff Chapman známy pod pseudonymom Ninjalicious.

V nasledujúcich rokoch vznikali prvé webové stránky, prvé video dokumenty s tematikou urban exploration (urbex.cz 2016).

Obr. 1 - Urban exploration na Slovensku
Zdroj: www.zaujimavysvet.sk

Pravidlá urban exploration

V prvom rade je potrebné si uvedomiť, že hoci sa jedná o zaujímavú a vzrušujúcu oblasť cestovného ruchu, stále nie je plne legálna. Hoci sa jedná o do istej miery nezorganizovanú a neformálnu aktivitu, v ktorej zdá sa navonok neexistujú žiadne pravidlá a pokyny, opak je pravdou. Medzi členmi skupín mestského prieskumu je zaužívaných niekoľko neoficiálnych, nepísaných pravidiel, ktorými sa riadia a rešpektujú ich. Členovia tieto pravidlá berú ako etický kódex. Ich krédom a najdôležitejším pravidlom je ako už bolo vyššie spomenuté: „Neodnášaj nič než fotky, nenechávaj nič len stopy“.

Medzi najdôležitejšie nepísané pravidlá patria:

- Nikdy neskúmať opustené miesta osamote – skúmanie opustených a staticky narušených miest je nebezpečná záležitosť a na takých to miestach je bezpečnosť na prvom mieste. Vždy je potrebné zabezpečiť si partnera alebo skupinu spolu bádateľov. V prípade ak vznikne nebezpečenstvo, vždy tu bude niekto kto môže poskytnúť rýchlu pomoc.
- Žiaden vandalizmus – Ak je miesto neprístupné tak nech to tak aj ostane. Ak neexistuje cesta do objektu bez toho aby bola novovytvorená a teda nie je možné nájsť ľahký vstupný bod je neprípustné lámať okná, dvere poprípade vytvárať iné vchody do priestorov. Je potrebné rešpektovať objekty také aké sú a snažiť sa ich udržať také aj pre iných prieskumníkov.
- Bezpečnosť na prvom mieste – Urbex môže byť zábavný a vzrušujúci, ale je potrebné dbať na bezpečnosť. Je dôležité mať správne vybavenie napríklad: pevné turistické

topánky, fľašu vody, občerstvenie, vhodné oblečenie, prilbu na ochranu hlavy, telefón v prípade mimoriadnej udalosti a baterku, ak sa prieskum vykonáva po tme.

- Príprava na prieskum – Je vždy veľmi dôležité vedieť presne kam výprava vedie a zistiť si čo možno najviac informácií o danom objekte. Dôležité je zistiť si trasu, čo je potrebné vziať si zo sebou poprípade vstupy a výstupy do objektov (White 2017).

Urban exploration v cestovnom ruchu

Urban exploration v sebe ukrýva mnoho prvkov a nedá sa o ňom hovoriť len ako o samostatnom druhu cestovného ruchu. Vznikol principiálne pre prieskumníkov, ktorí majú v krvi dobrodružstvo, adrenalín a túžbu niečo nové a neštandardné zažiť. Na urban exploration môžeme nazerať z rôznych pohľadov.

Urbex je subjektívnou činnosťou. Vytvára autentické zážitky pre každého účastníka a umožňuje im objavovať a byť súčasťou tajomstiev objektov (Ninjalicious 2005).

Zatiaľ čo do cestovného ruchu ako takého sú zapojené masy ľudí, ktorí vyhľadávajú dobre známe miesta, urban exploration si zachováva odstup a svoje čaro. Tieto miesta nie sú tak preslávené ako tie ostatné, sú bez zásahu ľudského faktora a udržiavajú si určitý stupeň strachu a rizika (Holden 2005).

Švajčiarsky filozof DeBotton 2002 zaznamenáva, že mestský prieskum, jeho samotná povaha má v skutočnosti slabý účel, keď jeho výsledky zostanú skryté. Tvrdí, že mnoho prvých prieskumníkov boli v podstate turisti vykresľovali, dokumentovali a propagovali to čo našli a zaznamenávali miesta do turistických trás a destinácií. Hovorí o tom, že túžba objavovať je jedným zo základných vlastností ľudstva.

a) Urban exploration ako súčasť temného turizmu

Medzi urban exploration a dark turizmom existujú určité paralely. V oboch prípadoch sa jedná vo veľkej miere o opustené a schátrané miesta, ktoré postihla katastrofa. Mnoho mestských prieskumníkov je fascinovaných a zaoberajúcich sa napríklad opustenými nemocnicami, márnicami a inými miestami ktoré sú poznačené životom a smrťou. Sú to prevažne miesta ktoré prieskumníci viac precitujú, hlbšie sa zamýšľajú nad životom, poprípade si dotvárajú príbehy odohrávané kedy si na týchto miestach. Ľudia sa tu stávajú viac empatickejší. Tieto miesta ponúkajú schopnosť angažovať sa do dávnych príbehov, vďaka tomu sa vytvára interakcia medzi účastníkom a objektom. Jedným z najznámejších miest vhodných pre oba druhy cestovného ruchu je Pripjat' a Černobyl' (Fraser 2012).

b) Urban exploration ako anti-turizmus

Miesta urbexu predstavujú protiklad označených, oficiálnych a turistami najviac vyhľadávaných turistických lokalít. S oficiálnymi a obľúbenými lokalitami narastá počet návštevníkov a tým narastá počet pravidiel, zákazov, obmedzení a kontrol.

Urban exploration je stále formou turistických aktivít a paradoxne dá sa povedať formou anti-turizmu, ktorý vyvracia všetky formálne a oficiálne praktiky cestovného ruchu. Je to alternatíva spoznávania niečoho nového. Urbex vo veľkej miere uspokojuje potrebu inakosti, ktorú ostatné činnosti cestovného ruchu len ťažko môžu poskytovať (Garret 2012).

Motivácia pre urban exploration

V odborných dielach nájdeme veľké množstvo definícií motivácie od rôznych autorov. Tieto definície sa líšia od seba len málo, a tak vo všeobecnosti základná teória motivácie opisuje dynamický proces interných psychologických faktorov, ktoré vytvárajú konkrétne potreby, túžby a cieľ. Potreby, túžby a ciele vytvárajú nepríjemnú úroveň napätia vo vnútri ľudských myslí a tel. Tieto vnútorné potreby a výsledné napätie potom aktivuje činnosti potrebné na uspokojenie potrieb. Motivácia teda môže byť vnímaná ako inšpirácia na uspokojenie potrieb (Rousel, Prokopčáková 2010).

Navyše, podľa Maslowa (1943), ľudské požiadavky nemajú koniec, ale stále sa tvoria ďalšie potreby a požiadavky. Ako náhle sa uspokojí jedna potreba narastá ďalšia.

S motiváciou neodmysliteľne súvisí aj motív. Pojem motív sa zvyčajne používa na označenie konkrétneho dôvodu vykonania konkrétnej akcie, konkrétneho cieľa. Je akousi vnútornou hybnou silou v psychike človeka, ktorá pôsobí na jeho konanie. Motív môžeme považovať za jadro motivácie. Motív má svoj smer, intenzitu a cieľ (Hartl 1993).

Na porozumenie motivácie v cestovnom ruchu je potrebné najprv pochopiť to čo motivuje turistov k výberu konkrétnych miest. Malviya (2005) definoval motiváciu v cestovnom ruchu ako všeobecnú integrovanú sieť biologických a kultúrnych síl, ktoré udávajú hodnotu a smer turistickým možnostiam. Podľa autorov Swarbrooke a Horner (2003) motivácia v kontexte cestovného ruchu odpovedá na otázku, čo stimuluje osobu k cestovaniu. Títo autori rozlišujú šesť hlavných faktorov, ktoré ovplyvňujú turistov pri kúpe konkrétneho cestovného ruchu produktu. Medzi tieto faktory zaraďujú fyzické faktory, emocionálne faktory, osobné faktory, kultúrne faktory, faktory osobného rozvoja, a faktory spoločenského postavenia. Osobnou motiváciou by mohla byť potreba navštíviť priateľov a príbuzných alebo vytvoriť a spoznať nových priateľov. Motívom pre osobný rozvoj by mohla byť motivácia zvyšovania vedomostí. Motív pre spoločenské postavenie zahŕňa túžbu niečo získať ako napríklad exkluzivita alebo prestíž. Motívom môže byť aj kultúrna motivácia a to objavovanie nových kultúr.

Pri štúdiu motivačných faktorov by sa malo brať do úvahy niekoľko základných charakteristík turistického produktu resp. produktu cestovného ruchu, ktoré ho odlišujú od ostatných produktov a služieb na trhu:

- produkt cestovného ruchu je komplexný, obsahuje hmatateľné prvky, ako aj nehmotné prvky;
- v cestovnom ruchu turisti kupujú skôr skúsenosti než jasne definovaný produkt;
- v turistickej praxi existujú určité fázy: fáza predvídania, fáza spotreby a fáza spomienok;
- turista je súčasťou výrobného procesu v cestovnom ruchu, čo znamená, že postoje, emócie, očakávania ovplyvňujú hodnotenie cestovného ruchu;
- turistická skúsenosť je silne ovplyvnená vonkajšími faktormi (faktory ako počasie, možné konflikty alebo vojny, choroby atď.) (Swarbrooke, Horner 2003).

V roku 1983 vyvinuli Beach a Ragheb model s názvom Ragheb LMS, ktorý klasifikuje motivačné faktory v štyroch kategóriách na základe Maslowového modelu:

1. *intelektuálny aspekt* - ktorý ukazuje, ako sú jednotlivci motivovaní zapájať sa do aktivít, ktoré vyžadujú duševnú činnosť, ako je učenie, prieskum, objav,
2. *sociálny aspekt*- ktorý ukazuje, ako sa jednotlivci angažujú vo voľnočasových aktivitách zo sociálnych dôvodov,
3. *spôsobilosť získavať zručnosti* - ukazuje, ako sa jednotlivci aktívne zapájajú do rekreačných aktivít. Tieto aktivity sú zvyčajne vo svojej podstate fyzické,
4. *schopnosť vyhýbať sa podnetom* – jednotlivci chcú často krát uniknúť zo stresových životných situácií. Okamih, keď sa turisti snažia vyhnúť sociálnemu kontaktu, hľadajú, pokoj, relaxáciu (Ryan, Glendon 1998).

Pochopenie motivácie turistov môže pomôcť cestovnému ruchu a organizáciám tým, že im pomôže zistiť čo zákazníci chcú počas svojho pobytu najviac, ako aj aké budú ďalšie štádiá ich potrieb. Štúdium motivácie turistov prináša možnosť predvídať ich potreby a túžby a tak na základe zistení môžu organizácie cestovného ruchu plánovať komplexné turistické produkty na maximálne upokojenie potrieb turistov (Kotler, Keller 2013).

Úzko s motiváciou súvisí aj záujem. Záujem môžeme opísať ako druh motívu, ktorý sa formuje na základe kultúrneho prostredia, teda tým čo jedinca bezprostredne obklopuje. K naplneniu záujmu prichádza pri vykonávaní záujmovej činnosti. Pre niektorých je jednou takou záujmovou činnosťou aj urban exploration (Hartl 1993).

Medzi konkrétne motívy, ktoré môžu viesť k urbexu patria napríklad:

- Adrenalin – napätie, vzrušenie nastáva prevažne v stresových situáciách. Spôsobuje zrýchlený dych, tlkot srdca, rozšírené zreničky, zrýchlené dýchanie. Hoci má adrenalin aj negatívne účinky v tomto prípade môžeme povedať, že pri vykonávaní tejto činnosti nastávajú u jedinca prevažne pozitívne účinky adrenalínu. Každý krok pri tejto činnosti je krokom do neznáma. Nastáva nevedomosť, neistota, možnosť nebezpečenstva, stúpa adrenalin v tele a to je jeden z motívov prečo majú ľudia adrenalinové športy alebo prečo majú radi urbex (Williams 2017). Človek zažíva uspokojenie z dobrého pocitu prekonania samého seba pri absolvovaní nevšedného zážitku alebo dobrodružstva a k takýmto dobrodružstvám patrí aj urbex. Príčinou prečo stúpa adrenalin v krvi pri návšteve schátraných objektov je často krát uvedomenie si, že ľudia pri tom riskujú, že sa môžu zraniť ale aj zomrieť (Williams 2017).
- Relaxácia, únik – schátrané a opustené objekty viac ako ktorékoľvek iné objekty poskytujú priestor pre únik, relaxáciu ba dokonca meditáciu. Tieto miesta nepostihuje žiaden stres, povinnosti, bežné problémy. Sú dokonalým miestom, ktoré umožňuje ľuďom si tu vyčistiť svoje myšlienky a uniknúť pred svetom a každodenným stereotypom. V dnešnej rýchlej dobe sa čím ďalej tým viac stále zvyšujú požiadavky na jednotlivca, či už v práci alebo aj doma a tým vytvárajú veľkú stresovú záťaž pre každého človeka (Clark 2008).

Jedným zo spôsobov ako sa zbaviť nežiaducich psychických vplyvov je psychohygiena. Urban exploration môžeme zaradiť k aktivitám psychohygieny, ktoré

nám pomáhajú znižovať do určitej miery psychické ťažkosti a naopak zvyšovať duševné zdravie (Kebza 2005).

- História –v každom jednom takomto opustenom objekte sa ukrýva kus príbehu ktorý tvorí históriu. Niekedy tieto objekty ukrývajú neuveriteľné príbehy a legendy, inokedy ide len o otázku bankrotu a sociálnych a ekonomických faktorov. Často krát sa za týmito popraskanými murami ukrýva aj príbeh o katastrofe. Niekedy sa o danom objekte len veľmi ťažko získavajú relevantné informácie a ak nejaké sú tak ich je veľmi málo. Avšak stále je možné zapojiť fantáziu a pre dané miesto vytvoriť nový zaujímavý príbeh (Noakes 2017).
- Fotografovanie, fotografia – významnou motiváciou pre vykonávanie mestského prieskumu je aj fotografovanie. Fotografie sú významné nie len pre historikov a architektov, ale aj pre mestských prieskumníkov, pretože podľa pravidiel a hlavného motta urban exploration, ktoré bolo spomenuté aj vyššie a ktoré znie „Neodnášaj nič než fotky, nenechávaj nič len stopy“, sú fotografie jediné čo si prieskumníci smú odniesť z týchto opustených miest (Noakes 2017).

Fotografovanie je umenie nájsť staré a opustené budovy a miesta, preskúmať ich a fotografovať tak, aby zaujali nie len samotného fotografa a prieskumníka ale aj ďalším jednotlivcom ktorí tieto fotografie uvidia. Tieto fotografie sú špecifické tým, že je len málo ľudí, ktorí si tieto miesta odfoťili predtým a preto sa to stáva výnimočným (Winston 2016).

Koncentrácia schátraných objektov na území Slovenskej republiky

Cieľom príspevku je identifikácie urban exploration – urbexu s pohľadu motivácie návštevníka a následná analýza koncentrácie schátraných objektov a ich potenciálne využitie pre potreby v cestovnom ruchu na území Slovenskej republiky. Zároveň dokumentovať aké aktivity sú vhodné pre tieto miesta, respektíve čo sa dá vykonávať v schátraných objektoch. Hlavnými metódami získavania primárnych informácií bol zber teoretických poznatkov a identifikácia základných pojmov, terénny prieskum, pozorovanie a riadený rozhovor realizovaný s predstaviteľkou urban exploration na Slovensku fotografkou urbexu.

Obr. 2 – Objekt URBEXU

Zdroj: <https://magazin.centrum.sk/spektrum/krasny-a-desivy-taky-je-tento-opusteny-blazinec>

1. Ako ste sa dostali k mestskému prieskumu? Čo vás najviac lákalo na opustených objektoch alebo priťahuje na prieskume?	- postupne, od detstva - z počiatku to boli rôzne články v novinách, magazínoch, televízne relácie, ktoré hovorili o osude svetovo známych opustených miest - svoj urbexový aktívny začiatok - obdobie po dokončení školy (po maturitách) - priťahuje ma všetko, čo ponúka – oddýchnem si, vypnem hlavu a načerpám energiu (najdôležitejšie aspekty prečo sa stal mojím životným štýlom)
2. Aký prvý objekt ste navštívili?	- prvý plánovaný urbex bol v bratislavskej nikdy nedostavanej nemocnici Rázsochy
3. Niektoré miesta pôsobia strašidelnejšie ako iné. Cítili ste sa na niektorých miestach nepríjemne (alebo teda viac nepríjemne)? Nenavštívili by ste nejaké miesto už nikdy viac?	- nemám sa prečo báť na takých miestach - niektoré miesta sú veľmi zvláštne, veci ktoré tam nájdem sú natoľko divné, že rozmýšľam nad tým, aký zvláštny človek tu asi žil a aké zvláštne veci sa tu mohli diať - mám nevysvetliteľné zážitky z niektorých miest – nebráni mi to v opätovnej návšteve - je to pre mňa veľmi príjemný relax, kde strach nemá miesto.
4. Pociťujete to, že mestský prieskum zaznamenáva nárast popularity na Slovensku? Ako rýchlo rastie komunita urbexu na SR?	- v posledných rokoch urbex zaznamenal obrovský nárast a popularitu hlavne medzi mladšími ročníkmi
5. Preferujete radšej skúmanie osamote alebo v skupine?	- kedysi: začínala som úplne sama, - teraz: za roky som spoznala mnoho ľudí, s ktorými sme spoločne urbexovo naladení,
6. Urbex je na hrane zákona. Mali ste už nejaký problém so zákonom, čo sa týka urbexu?	- Za takmer 6 rokov čo robím aktívne urbex som nemala jeden jediný problém so zákonom
7. Myslíte, že prieskumníci dodržia nepísané pravidlá urbex komunity?	- niektorí áno a niektorí nie. - bohužiaľ to veľakrát tak reálne vyzerá, že pre mnohých je

	cool povedať, že sa venujú urbexu, ale nič viac sa pod tým neskrýva - pritom tam nie sú dodržiavané žiadne pravidlá, žiadne zásady, - ale stále sa nájde aj veľa urbexerov, ktorí majú svoje zásady a nejdú proti pravidlám urbexu
8. Vedeli by ste mi povedať, aké sú podľa Vás najzaujímavejšie miesta na Slovensku?	- kúpele Korytnica, mnoho kaštieľov v jednotlivých okresoch, kaštieľ v Rusovciach - každé mesto či región má svoje významné a najzaujímavejšie miesta
9. Mal by byť viac propagovaný?	- propagácia ako taká, nie je zlá - mnohokrát som písala či prednášala verejne o urbexe - som za propagáciu, ak je to propagácia, ktorá nejde proti pravidlám urbexu a naopak apeluje na to, že urbex má naozaj nejaký svoj etický kódex a zásady.

Tab. 1 - riadený rozhovor realizovaný s predstaviteľkou urban exploration na Slovensku fotografkou urbexu
Zdroj: vlastné spracovanie

Na území Slovenskej republiky sa nachádza v skutočnosti naozaj veľké množstvo nevyužívaných, zabudnutých objektov avšak neexistuje doteraz žiaden oficiálny presný počet schátraných objektov.

Obr. 3 – Koncentrácia schátraných objektov podľa NUTS II
Zdroj: vlastné spracovanie podľa Florek, Juraj. Prevádzači Urbex na Slovensku

Na mape uvádzame koncentráciu schátraných a opustených objektov v Slovenskej republike rozčlenenej podľa normalizovanej klasifikácie územných celkov na Slovensku NUTS II.

Na západnej časti Slovenskej republiky je hustota týchto objektov najväčšia. Počet takých miest podľa autora knihy Prevádzači Juraja Floreka je 1282 z toho v Bratislavskom kraji sa nachádza 86 zmapovaných schátraných objektov. Na Strednom Slovensku je týchto miest len o 28 objektov menej a sumárny počet na Strednom Slovensku je 1254 schátraných objektov. Najmenšia koncentrácia schátraných a opustených objektov je na východnom Slovensku. Počet zmapovaných objektov na Východnom Slovensku je 868 a teda je zrejmé, že Západné Slovensko spolu s Bratislavským krajom sa dostalo na prvú priečku v porovnaní koncentrácie.

Informovanosť o urbexe však v dnešnej dobe nie je nulová. Na rozšírenie povedomia výrazne pomáha internet a predovšetkým sociálne siete, vďaka ktorým rastie urbex komunita rýchlejšie, ako kedysi pred niekoľkými rokmi, avšak stále je tu miesto na progres.

Opustené objekty ponúkajú priestor a príležitosť pre vykonávanie rozličných činností. Medzi najčastejšie patria aktivity spojené so športom, ako napríklad paintball, airsoft a geocaching. Medzi tie menej vykonávané sa na takýchto miestach patria napríklad módné prehliadky, hudobné koncerty alebo tematické prehliadky. Workshopy rovnako tak nepatria medzi tie najčastejšie vykonávané aktivity na týchto miestach a práve ním sa chceme venovať v ďalšom návrhu.

Navrhujeme vytvoriť workshop s tematikou urban exploration. Na vytvorenie workshopu je na začiatku potrebné nájsť vhodný priestor. Odporúčame taký objekt, ktorý je staticky bezpečný, ľahko prístupný a dostatočne priestranný. Vhodnými miestami sú napríklad bývalé továrne, kaštiele alebo hotely. Workshop by bolo praktické uskutočňovať v letných mesiacoch, už len preto, lebo vo väčšine prípadoch sú objekty chladné s rozbitými oknami. Workshop by bolo možné opakovať pravidelne každý rok na viacerých miestach na Slovensku.

Záver

Schátrané, opustené, častokrát zabudnuté miesta na území Slovenska sú našou súčasťou, či už viac alebo menej. Každé jedno z týchto miest má svoju príznačnú atmosféru. Pod všetkým prachom, hrdzou, prasklinami sú ukryté príbehy ľudí, ktorí tieto miesta postavili, zveľadľovali a rovnako tak opustili a zabudli. Pre mnohých sú tieto miesta fascinujúce, iní si ich zasa nevšímajú. Ľudia pri svojich každodenných stereotypných povinnostiach neraz hľadajú vo svojom voľnom čase niečo nezvyčajné, vzrušujúce, dobrodružné. Toto všetko ponúka návšteva a objavovanie schátraných objektov. Pri návšteve takýchto miest sa stáva na jednej strane to, že mnoho ľudí sa tu príde len, takpovediac, vyblázniť, čo zahŕňa neraz ničenie týchto budov. Avšak nájdú sa aj takí, ktorí si vážia tieto miesta a rešpektujú ich. Ľudia, ktorí sa venujú mestskému prieskumu – urbexu, sa radia presne k tým, ktorí sa nesprávajú deštruktívne, ale práve naopak. Z týchto ľudí by si mali brať príklad všetci, ktorým je ľahostajná história, príbehy ľudí, ktorí v takýchto objektoch prežili kúsok zo svojho života, a považujú takéto objekty za miesto, kde sa môžu správať, ako chcú a robiť, čo chcú.

Tento článok odporúčal na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:

Ing. Kristína Šambronská, PhD.

Použitá literatúra

1. CLARK, J., 2008. *Urban Explorers' Motivations*. [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://adventure.howstuffworks.com/outdoor-activities/urban-sports/urban-exploration2.htm>
2. DEBOTTON, A., 2002. *The Art of Travel*. London: Penguin. ISBN 978-014086-79-3.
3. FRASER, E., 2012. *Urban exploration as adventure tourism: journeying beyond the everyday*. [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z : https://www.researchgate.net/publication/313421044_Urban_exploration_as_adventure_tourism_journeying_beyond_the_everyday

4. GARRETT, B. L., 2012. *Explore everything*. [online]. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <http://www.placehacking.co.uk/>
5. HARTL, P., 1993. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Budka s.r.o. ISBN 80-901549-0-5.
6. HOLDEN, A., 2005. *Tourism Studies and the Social Sciences*. [online]. Oxford: Routledge. [cit. 2018-11-26]. ISBN: 978-041528-77-60 [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: http://shora.tabriz.ir/Uploads/83/cms/user/File/657/E_Book/Tourism/Tourism%20Studies%20and%20the%20Social%20Sciences.pdf
7. KALMANOVÁ, J., 2016. *Láka vás urbex? Viete čo to je?*. [online]. [cit. 2019-01-04]. Dostupné z: <https://nahrane.org/laka-vas-urbex-viete-co/>
8. KEBZA, V., 2005. *Psychosociální determinanty zdraví*. 1.vyd. Praha: Academia. ISBN 80-200-1307-5.
9. KOTLER, P., K. L. KELLER. 2013. *Marketing management*. 14. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-0-13-210292-7.
10. MALVIYA, S., 2005. *Tourism: Leisure and Recreation*. [online]. New Delhi: Isha Books [cit. 2019-03-25]. ISBN 978-81-82052-13-0. Dostupné z : https://books.google.sk/books?id=wSyrJJhH3sAC&printsec=frontcover&dq=malviya&hl=sk&sa=X&ved=0ahUKEwj-lbq0_ejhAhW8A2MBHZDZBu0Q6AEIWjAH#v=onepage&q=malviya&f=false
11. MASLOW, A. H., 1943. *A Theory of Human Motivation*. [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z : <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.318.2317&rep=rep1&type=pdf>
12. NINJALICIOUS., 2005. *Access All Areas: A User's Guide to the Art of Urban Exploration*. Ontario: Infilpress. ISBN 978-097377-87-0.
13. NOAKES, D., 2017. The Joy of Urbex: Why Exploring Abandoned Places Beats Full Moon Parties [online]. [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: <https://southeastasiabackpacker.com/joy-of-urbex/>
14. ROUSEL, I., A. PROKOPČÁKOVÁ, 2010. *Kognitívny portrét človeka*. Bratislava: Slovak Academic Press. ISBN 978-80-88910-29-9.
15. RYAN, C., I. GLENDON, 1998. *Application of leisure motivation scale to tourism*. [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z : <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0160738397000662>
16. SWARBROOKE, J., S. HORNER 2003. *Consumer Behavior In Tourism*. London: Routledge. ISBN 978-11-38013-39-1.
17. URBAN EXPLORATION.SK., 2010. *Urban exploration*. [online]. [cit. 2018-11-15]. Dostupné z: <http://urbanexploration.sk/>
18. URBEX.CZ, 2016. *O urbexu*. [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <http://urbex.cz/o-urbexu-2-2/>
19. WHITE, V., 2017. *The 5 Rules You Need to Know Before Urbexing*. [online]. [cit. 2018-11-24]. Dostupné z: <http://www.thecollegietourist.com/the-5-rules-you-need-to-know-before-urbexing/>
20. WILLIAMS, L., 2017. *Generation urbex: The extreme urban adventurers risking all for the right to roam* [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/science/archaeology/generation-urbex-the-extreme-urban-adventurers-risking-all-for-the-right-to-roam-a7577236.html>
21. WINSTON, A., 2016. *Christian Richter's Abandoned series chronicles Europe's empty buildings*. [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.dezeen.com/2016/09/11/christian-richter-photographs-abandoned-empty-buildings-europe/>